

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเวียดนาม

แม้ว่าหลังการจัดตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามในปี ค.ศ. 1945 และหลังการประกาศสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี ค.ศ. 1949 จีนและเวียดนามได้มีการกระชับความสัมพันธ์และร่วมมือระหว่างกันอย่างมาก โดยทางมีผลประโยชน์และจุดมุ่งหมายร่วมกันในการต่อต้าน "จักรวรรดินิยม" ระหว่างปี ค.ศ. 1950-1954 ความช่วยเหลือทางทหารของจีนได้มีส่วนสำคัญให้ฝ่ายเวียคมินห์ประสบความสำเร็จขณะที่เขียนเขียนฟู และภายหลังการประชุมที่เจนีวาเมื่อปี ค.ศ. 1955 เวียดนามเหนือพยายามฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ และทวีความใกล้ชิดกับจีนมากขึ้นซึ่งก็ได้ให้ความช่วยเหลือแก่เวียดนามอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ แต่เหตุการณ์เมื่อกลางปี ค.ศ. 1978 ในการที่จีนขอยกเลิกโครงการความช่วยเหลือทั้งหมดทางเศรษฐกิจ ย่อมแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ประเทศ โดยกลับกลายเป็นตรงกันข้าม

สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างจีนและเวียดนาม อาจจะแยกกล่าวได้ดังนี้

1. ความหวาดระแวงของเวียดนามต่อจีน จีนและเวียดนามเป็นศัตรูกันมาตั้งแต่ในประวัติศาสตร์นับเป็นเวลาพัน ๆ ปี ตั้งแต่ปี 111 ก่อนคริสตกักราช ราชวงศ์ฮั่นก็ได้ยึดครองเวียดนามภาคเหนือ และหลังจากนั้นจีนก็ได้มีอิทธิพลเหนือดินแดนเวียดนาม และชาวเวียดนามก็ได้พยายามดิ้นรนเพื่อปลดแอกหลายครั้ง เพิ่งจะหลุดพ้นเป็นเอกราชจากจีนก็เมื่อปี ค.ศ. 1427 ถึงกระนั้นก็ตาม เวียดนามก็ยังคงอยู่ในเขตอิทธิพลของจีนเรื่อยมา จนกระทั่งถึงยุคที่จักรวรรดินิยม ฝรั่งเศสเข้ามาแผ่อำนาจในอินโดจีนช่วงศตวรรษที่ 19 ด้วยเหตุนี้เวียดนามจึงมีความหวาดระแวงจีนเสมอมาสืบเนื่องจากบทเรียนในประวัติศาสตร์ที่จีนเคยรุกรานเข้ามาทางเหนือ ความหวาดระแวงกับปัจจัยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ทำให้เวียดนามมองจีนในแง่ของภัยคุกคามที่อยู่ใกล้ซีกตนมากที่สุด ในอดีตความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเวียดนามจึงเป็นไปในลักษณะความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจหนึ่งกับประเทศที่เล็กกว่าอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งต้องการเอกราชและการมีบทบาทของตน

เองในภูมิภาค ¹

2. ความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ ความขัดแย้งในประวัติศาสตร์ระหว่าง เวียดนาม และจีนได้ยุติลงชั่วคราว เมื่อมีการประกาศจัดตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามในปี ค.ศ. 1945 และการประกาศสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี ค.ศ. 1949 เนื่องจากหลังช่วงตั้งกล่าวประเทศทั้งสองได้ร่วมมือกันอย่างมากในการร่วมมือกันต่อต้านจักรวรรดินิยม และเวียดนามก็ต้องการความช่วยเหลือจากจีนมาพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ความขัดแย้งระหว่างโซเวียตกับจีนที่เริ่มมีขึ้นราว ๆ ปี ค.ศ. 1960 ได้มีผลต่อการกำหนดท่าทีของเวียดนามเหนือที่มีต่อประเทศทั้งสองไม่น้อย ดังได้กล่าวแล้วว่าในฐานะที่เวียดนามเคยอยู่ในเขตอิทธิพลของจีนมาเกือบตลอดเวลา และเวียดนามเคยรับวัฒนธรรมลัทธิขงจื้อมาแล้ว จีนจึงถือว่าเวียดนามควรมีอุดมการณ์และนโยบายตามอย่างจีน และจีนก็เห็นว่าเวียดนามมีความสำคัญต่อความปลอดภัยของจีนในฐานะที่เป็นเสมือนประตูหน้าบ้าน ดังนั้นจีนจึงไม่อาจยอมให้เวียดนามอยู่ใต้อิทธิพลของประเทศปฏิปักษ์ที่มีอุดมการณ์และนโยบายขัดแย้งกับจีน โดยในปี ค.ศ. 1961 นายเยี่ย เจียน อิง (Ye Jianying) ได้เสนอต่อเวียดนามในการจัดตั้งรูปแบบพันธมิตรทางทหารของจีน ² ซึ่งขณะนั้นนายเยี่ย เจียนอิงอยู่ระหว่างการนำคณะผู้แทนทหารไปเยือนฮานอยเพื่อช่วยเหลือเวียดนามเหนือฝึกสอนและจัดตั้งหน่วยทหารกองโจรเพื่อดำเนินการสู้รบในเวียดนามใต้

เมื่อสงครามทวีความรุนแรงขึ้น โดยสหรัฐฯ หึงระเบิดในเวียดนามใต้เมื่อปี ค.ศ. 1967 เวียดนามไม่อาจต้านทานแสนยานุภาพของสหรัฐฯ ได้ เพียงด้วยการใช้ยุทธวิธีจรยุทธ์ซึ่งที่เคยดำเนินการมา แต่จำเป็นต้องดำเนินการสงครามแบบผสมผสาน ซึ่งยุทธวิธีปกปิดของโซเวียตเท่านั้นที่มีความทันสมัยและอยู่ในระดับที่ทัดเทียมต่อต้านแสนยานุภาพของสหรัฐฯ ได้ไม่ใช่อาวุธล้าสมัยของจีน เวียดนามจึงปฏิเสธแบบอย่างของสงครามกองโจรที่ยึดยึดถือตามแบบของจีนและหันมาใช้รูปแบบการจัดตั้งที่มั่นในการสู้รบ (set pitch battles) ซึ่งต้องรับการสนับสนุนด้านอาวุธและที่ปรึกษาทางทหารจากโซเวียต ทำให้เวียดนาม

¹Nguyen Manh Hung, "The Sino-Vietnamese Conflict : Power Play Among Communist Neighbors," Asian Survey, Vol.XIX, No. II (November, 1979), p. 1038.

²Ibid.

เหนือเริ่มไม่พอใจจีนเพราะเห็นว่า การทำสงครามยึดเยื้อเป็นแนวทางต่อสู้ของจีน ซึ่งเป็นเครื่องทดสอบ "สงครามปลดปล่อยประชาชน" ของ เหมา เจ๋อ ตุง หากเวียดนามประสบความสำเร็จ เวียดนามคิดว่าจีนก็จะมีอิทธิพลและทำให้จีนได้เป็นผู้นำการปฏิวัติในโลกที่ 3 และประเทศคอมมิวนิสต์อื่น ๆ นอกจากนั้นการทำสงครามยึดเยื้อจะทำให้เวียดนามรวมประเทศได้ช้าลง ซึ่งจีนได้ประโยชน์ เนื่องจากในระบะนั้นจีนแตกแยกกับโซเวียตแล้ว และเกรงเวียดนามจะไปเข้าข้างโซเวียต¹ ผู้นำเวียดนามเหนือจึงเริ่มหันไปขอความช่วยเหลือทางทหารจากโซเวียตมากขึ้น แต่ก็ยังคงความสัมพันธ์กับจีนอยู่ต่อไป เพราะขณะนั้นเวียดนามก็พยายามแสวงหาประโยชน์จากความขัดแย้งระหว่างจีนและโซเวียตโดยรับความช่วยเหลือจากทั้ง 2 ฝ่าย

หลังจากนั้น เวียดนามเหนือก็เริ่มไม่พอใจจีนอีกเกี่ยวกับความพยายามของประชาชน เหมา เจ๋อ ตุง ที่จะยึดเยื้อ "ลัทธิเหมา" ให้กับเวียดนาม และแคลงใจเกี่ยวกับเงื่อนไขต่าง ๆ ของจีนในการให้ความช่วยเหลือในขณะสงครามกำลังทวีความรุนแรงขึ้นในเวียดนาม นายฮวง ตุง (Hoang Tung) สมาชิกคนหนึ่งของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม และเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์หนาน คาน ของพรรคคอมมิวนิสต์ได้กล่าวหาจีนภายหลังแตกแยกกับจีนว่า เหมา เจ๋อ ตุง พยายามที่จะใช้ความช่วยเหลือเวียดนามโดยมีเงื่อนไขของการจัดตั้ง "ค่ายคอมมิวนิสต์เอเชีย" (Asian Communist Bloc) ขึ้นแข่งกับ "ค่ายคอมมิวนิสต์ยุโรป" (European Communist Bloc) นอกจากนั้นนายฮวง ตุง ได้กล่าวหาจีนว่า นายเต็ง เสี่ยว ผิง ได้เสนอหลังกรณีอ่าวต๋ายเกี๋ย ปี ค.ศ. 1964 จะให้ความช่วยเหลือแก่เวียดนามเหนือปีละ 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีเงื่อนไขว่าเวียดนามเหนือจะต้องบอกปิดไม่รับความช่วยเหลือทั้งหมดจากโซเวียต² และในปี ค.ศ. 1965 ในขณะที่สงครามเวียดนามกำลังขยายตัวมากขึ้นเนื่องจากการทุ่มตัวเข้ามาของสหรัฐอเมริกาในเวียดนามใต้ สิ่งที่สร้างความ

¹ Lalita Prasad Singh, Power Politics and Southeast Asia, p. 113.

² Nguyen Manh Hung, "The Sino-Vietnamese Conflict" p.1038.

ไม่พอใจกับเวียดนามเหนืออีกประการหนึ่ง คือ การที่ฝ่ายจีนปฏิเสธข้อเสนอของไซ่เวียค ซึ่งเรียกร้องให้มี "การกระทำร่วมกัน" (united action) เพื่อช่วยเหลือเวียดนามเหนือต่อสู้กับ "การรุกรานของจักรวรรดินิยม" ¹

นอกจากนั้น เวียดนามก็แสดงความไม่เห็นด้วยกับจีนต่อ "ทฤษฎี 3 โลก" ซึ่งสร้างโดย เหมา เจ๋อ ตุง เขาได้สอนทฤษฎีนี้เป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1961 และได้ประกาศให้ทั้งโลกทราบอย่างกว้างขวางเป็นครั้งแรกในที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติปี ค.ศ. 1974 โดย เติ้ง เสี่ยว ผิง ² ทฤษฎี 3 โลก แบ่งโลกเป็น 3 ส่วน ตามสภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศ โลกที่ 1 ประกอบด้วยสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต โลกที่ 2 ประกอบด้วยประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย ส่วนใหญ่เป็นประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งถูกประเทศในโลกลที่ 2 เอาเปรียบและถูกประเทศอภิมหาอำนาจโลกที่ 1 ใช้อำนาจครอบงำและบีบบังคับให้เป็นบริวาร จึงต้องร่วมมือกันต่อสู้ล้มล้างอิทธิพลของสิทธิครอบความเป็นเจ้าและจักรวรรดินิยมของประเทศดังกล่าว แต่ในทางปฏิบัติผู้นำจีนเรียกร้องให้จัดตั้งแนวร่วมต่อสู้โดยให้โลกที่ 3 ซึ่งมีจีนรวมอยู่ด้วยร่วมมือกับประเทศในโลกลที่ 2 จนถึงขอความสนับสนุนและร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาต่อต้านศัตรูร่วม คือ สหภาพโซเวียต ซึ่งจีนเห็นว่าจะเป็นผู้ก่อสงครามโลกครั้งต่อไป ³ เวียดนามไม่เห็นด้วยกับทฤษฎี 3 โลก เพราะเห็นว่าจะนำมาซึ่งความขัดแย้งในประเทศคอมมิวนิสต์มากขึ้น และกลัวว่าหากสนับสนุนทฤษฎีนี้ไซ่เวียคอาจจะตัดความช่วยเหลือ

ในที่สุด สิ่งที้นำเวียดนามเหนือไม่พอใจและเคลือบแคลงสงสัยฝ่ายจีนก็ได้ปรากฏเด่นชัด คือ นโยบายคินคิงกับสหรัฐอเมริกาของจีน ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1971 และตามมาด้วยการเยือนจีนอย่างเป็นทางการของประธานาธิบดีนิกสัน ในปี ค.ศ. 1972 ซึ่งเวียดนามเหนือเห็นว่าเป็นการยืนยันทฤษฎี 3 โลกอย่างเด่นชัด ฮานอຍรู้สึกรังเกียจหนักหลังเมื่อ

¹Nguyen Manh Hung, "The Sino-Vietnamese Conflict". p.1038.

²รังสรรค์ พหุโยธิน, "ข้อโต้แย้งระหว่างคอมมิวนิสต์ว่าด้วยทฤษฎี 3 โลก สารธรรม, (10 กุมภาพันธ์ 2522), หน้า 232

³เอกสารกรมการเมือง, กระทรวงการต่างประเทศ

ฝ่ายจีนให้การต้อนรับ คิสซิงเจอร์ และนิคสัน ในปี ค.ศ. 1971-1972 และเวียคนามเห็นว่าจีนเริ่มร่วมมือกับจักรวรรดินิยมเพื่อที่จะแสวงหา "ผลประโยชน์อันเห็นแก่ตัวของประเทศใหญ่" (selfish big nation states) ในขณะที่สงครามในเวียคนามกำลังเข้าสู่จุดแตกหัก¹ และเห็นว่าจีนเป็นผู้ทรยศต่ออุดมการณ์

หลังจากนั้นเป็นต้นมา ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเวียคนามก็ไม่ค่อยจะราบรื่นนัก ช่วงปี ค.ศ. 1975 เวียคนามมีท่าทีหลายอย่างที่ทำให้เห็นว่าสนับสนุนโซเวียตและต่อต้านจีน เช่น เกี่ยวกับวิกฤตการณ์ในอินเดียนและในโปรตุเกส เมื่อเดือนกันยายนปีนั้น ขณะที่ทัศนะของจีนเห็นว่าวิกฤตการณ์ในอินเดียน "เป็นผลจากประชาชนอินเดียนไม่พอใจอย่างรุนแรงต่อนโยบายของรัฐบาลทั้งในระดับภายในและภายนอกประเทศ" แต่หนังสือพิมพ์ Quan Doi Nhan Dan ของสถานอภัยลี้ภัยลาวสะท้อนเป็นเสียงเดียวกับมอสโคว์ว่า ความตึงเครียดของสถานการณ์ในอินเดียนั้นเกิดจาก "กลุ่มปฏิบัติการฝ่ายขวา" ที่เป็นฝ่ายแพ้การเลือกตั้งและพยายามที่จะโค่นนายกรัฐมนตรีนินทรา คานซี เจ้าหน้าที่เวียคนามคนหนึ่งถึงกับกล่าวว่า "เราสนับสนุนรัฐบาลอินเดียนอย่างเปิดเผยเพื่อต่อต้านแผนการของจักรวรรดินิยม แม้ว่าจะทำให้จีนไม่พอใจก็ตาม"² นอกจากนั้นจีนก็กังวลว่า โซเวียตจะกดดันเวียคนามจนต้องยอมอนุญาตให้โซเวียตใช้ฐานทัพต่าง ๆ ในเวียคนาม บทความในหนังสือ "ประชาชนรายวัน" ของจีนฉบับหนึ่ง ในเดือนสิงหาคมเขียนกระหนาบกระแทกและเตือนว่า "มอสโคว์ไม่ควรมองว่าฐานทัพหลายแห่งแล้วในเอเชียและกำลังขยายเงื้อมมือที่จะฉวยให้ได้มากกว่านั้นอีก"³ ซึ่งหมายถึงฐานทัพเรือของเวียคนามที่ฝ่ายจีนกำลังกังวลใจอยู่อย่างซัดจั้ง ถึงแม้ภายหลังเวียคนามจะประกาศว่าโซเวียตจะมีเพียงสิทธิที่จะใช้ท่าเรือต่าง ๆ ตามปกติเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ และถึงแม้สำนักข่าว "ทาสส์" จะปฏิเสธข่าวนี้ก็ตาม บทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ "ประชาชนรายวัน" ฉบับดังกล่าวก็ระบุว่า "กลุ่มปฏิบัติการโซเวียตกำลังจ้องอย่างละโมภที่จะแสวงหาฐานทัพใหม่ ๆ และสิทธิต่าง ๆ เหนือเมืองท่า"

¹Nguyen Manh Hung, "The Sino-Vietnamese Conflict" p. 1038.

²Far Eastern Economic Review Asia 1976 Yearbook, p. 318.

³Ibid.

เมื่อเวียคนามหันไปยึดอุดมการณ์คอมมิวนิสต์แบบโซเวียต ซึ่งจีนถือเป็นศัตรูหมายเลขหนึ่ง จีนจึงผิดหวังและไม่พอใจขึ้นเรื่อย ๆ เวียคนามไม่เพียงแต่ยึดแนวอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ตามแบบโซเวียตเท่านั้น แต่ยังรับความช่วยเหลือจากโซเวียตมากขึ้นเรื่อย ๆ ที่ร้ายกว่านั้นก็คือ ทำตนเป็นเครื่องมือในการขยายอิทธิพลโซเวียตในภูมิภาคอินโดจีนและเอเชียอาคเนย์ จีนจึงประณามเวียคนามว่าเป็น "ลัทธิแก๊ง" เหมือนกับโซเวียต และเป็นเสมือน "คิวยางแห่งตะวันออก" ซึ่งรับใช้ "ลัทธิครองความเป็นเจ้า" ของโซเวียต¹ ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ดังกล่าวมีผลก่อให้เกิดความไม่พอใจและก่อให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างทั้งสองฝ่าย

3. ภัยพิบัติชาวจีนโพ้นทะเลในเวียคนามมีลักษณะคล้ายกับชาวจีนในประเทศอื่น โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีชาวจีนอยู่กว่า 10 ล้านคน ชาวจีนเหล่านี้มีอาชีพเป็นพ่อค้าและควบคุมเศรษฐกิจส่วนมากของประเทศที่ตนอาศัยอยู่ และมีความสามารถแม่แต่จะทำลายล้มล้างรัฐบาลที่โหดร้าย การทางเศรษฐกิจหรือมาตรการใด ๆ ที่ขัดผลประโยชน์ของพวกเขา ในขณะที่อาจเป็นแนวที่ 5 ของจีนคอมมิวนิสต์บนดินแดนคนใหญ่ได้ค้ำยันในเวียคนามภาคเหนือมีชาวจีนอยู่ราว 100,000 คน เศรษฐกิจหลายอย่าง โดยเฉพาะการประมง เหมืองแร่ และการค้าขนาคยอมมีชาวจีนเป็นผู้ประกอบการ ในเวียคนามใต้ ชาวจีนกุมเศรษฐกิจที่สำคัญไว้ทั้งหมด รวมชาวจีนในเวียคนามทั้งประเทศประมาณ 1 ล้าน 5 แสนคน²

ค.ศ. 1955 คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนและเวียคนามเหนือได้ตกลงกันและประกาศให้ชาวจีนในเวียคนามอยู่ภายใต้พรรคกรรมกร เวียคนาม และให้เวียคนามพยายามดำเนินการ เปลี่ยนสัญชาติให้เป็นพลเมืองเวียคนาม³ ภัยพิบัติเรื่องชาว

¹ Newsweek, March 12, 1979

² ภาวกล ทรงประเสริฐ, "การแผ่อำนาจของเวียคนามในกัมพูชา," หน้า 12

³ Alexander Woodside, "Nationalism and Poverty in the Breakdown of Sino-Vietnamese Relation," Pacific Affairs, Fall 1979, p. 382.

จีนหลังจากนั้นจึงค่อยสงบไป เมื่อ ค.ศ. 1965-1968 ขณะที่เกิดการปฏิวัติวัฒนธรรมในประเทศจีนโดยพวกเหวาชวนหัวรุนแรงหรือยามแดง (Red Guards) ซึ่งถูก เหม่า เจ๋อตุง ปลุกระดมให้ช่วยกันกำจัดฝ่ายขวาหรือพวกทุนนิยมในประเทศ ชาวจีนในต่างประเทศได้ก่อความไม่สงบและสร้างปัญหาแก่รัฐบาลในประเทศเหล่านั้นด้วย รวมทั้งชาวจีนในเวียดนามได้ก่อการจลาจล ซึ่งรัฐบาลจีนบนดินแดนคืนใหญ่ได้แสดงความเสียใจ เมื่อเวียดนามรวมประเทศได้ในปี ค.ศ. 1975 กรณีพิพาทเรื่องสถานะของชาวจีนระหว่างเวียดนามและจีนได้เกิดขึ้นอีก ในครั้งแรกเวียดนามพยายามเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจทางใต้แบบค่อยเป็นค่อยไป แต่อีก 2 ปีต่อมา สภาวะเศรษฐกิจก็ไม่กระเตื้องขึ้นมีคนว่างงานกว่า 3 ล้านคน ผลผลิตลดลง เวียดนามจึงตัดสินใจเร่งกำหนดเวลาฟื้นฟูประเทศโดยยึดการค้าเอกชนตั้งแต่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1978 บีบคั้นชาวเวียดนามเชื้อสายจีนมากขึ้น เลิกระบบนายทุนทำให้ธุรกิจชาวจีนกว่า 30,000 ราย กิจการค้ากว่า 15,000 บริษัทถูกทำลาย พินาศมีการจกบัญชีรายชื่อชาวจีนที่ควบคุมการค้าทุกประเภท ประณามว่าเป็นผู้ก่อกวนเลือกประชาชน จัดส่งประชาชนไปตั้งถิ่นฐานใหม่นับล้านคน มีการจัดตั้งหน่วยการผลิตหรือเขตเศรษฐกิจใหม่ ซึ่งเป็นหนองบึงและป่าไม้ไม่สามารถทำการผลิตได้เป็นบริเวณเกือบ 1 ล้านเฮกตาร์¹ เวียดนามได้นำระบบเงินตราใหม่มาใช้ เงินตราเดิมที่ชาวจีนครอบครองอยู่จึงไร้ค่าทั้งหมด ระบบ Comprador Economy ถูกทำลายสร้างความไม่พอใจแก่รัฐบาลจีนมาก ชาวจีนได้ร้องขอให้ทางการเวียดนามจ่ายค่าตอบแทนหรือให้ลงทุนใหม่ในอุตสาหกรรมหรือที่ถดถอย หรือไปตั้งกิจการค้าใหม่ในชนบท ซึ่งเวียดนามไม่ยอม ชาวจีนจึงเริ่มหนีออกนอกประเทศเป็นจำนวนมาก วันที่ 12 มีนาคม ค.ศ. 1978 จีนประกาศงดช่วยเหลือเวียดนาม 21 โครงการโดยอ้างว่าเพื่อช่วยชีวิตคนงานจีนที่ถูกขับออกจากเวียดนาม วันที่ 27 พฤษภาคม ค.ศ. 1978 จีนประกาศงดเรือ 2 ลำไปรับชาวจีนอพยพและ 2 วันต่อมาได้ตัดความช่วยเหลือเวียดนามอีก 51 โครงการ เลี้ยว เจิง จื้อ หัวหน้าสำนักงานกิจการจีนโพ้นทะเลในกระทรวงการต่างประเทศได้แถลงเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1978 ว่าจีนจำเป็นต้องปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของชาวจีนในเวียดนาม จากมาตรการการ

¹Huynh Kin Khanh, *Assessing Post-Colonial Vietnam*, International Conference on Indochina and Problems of Security and Stability in Southeast Asia, Chulalongkorn University, Bangkok, June 19-21, 1980, p. 4.

เงินและการค้าของเวียดนาม เวียดนามตอบโต้ว่าจีนได้ปฏิบัติแตกต่างไปจากการปฏิบัติ
ต่อชาวจีนในกัมพูชาจำนวน 600,000 คน ที่ถูกขับออกจากพนมเปญไปอยู่ต่างจังหวัด และ
จีนไม่เคยใช้สิทธิพลต่อรัฐบาลกัมพูชาหึ่งที่โค้ทหารรุนโหดร้าย¹ การพิพาทเรื่องนี้แสดงให้
เห็นการปฏิบัติของจีนอย่างเด่นชัด ในขณะที่ผู้นำจีนไค่ยืนยันทให้ชาวจีนโพ้นทะเลอยู่ภายใต้
กฎหมายประเทศที่พักอาศัยอื่น ๆ ดังที่ โจว เอิน ไหล เคยกล่าวเมื่อไปเยือนพม่า
ฟิลิปปินส์ และรับรองกับผู้นำไทยเมื่อปี ค.ศ. 1975

ฝ่ายเวียดนามแถลงว่าจีนพยายามใช้ชาวจีน 20 ล้านคน ในเอเชียตะวันออกเฉียง
เฉียงใต้ ควบคุมเศรษฐกิจและการเมืองในภูมิภาคไว้ เพื่อสนับสนุนรัฐบาลจีนบนดินแดนดิน
ใหญ่โดยส่งเงินกลับประเทศและคอยเป็นแนวที่ห้าให้² พวกชาวจีนเหล่านี้ไม่มีความรู้สึก
ผูกพันกับประเทศเจ้าของบ้าน ไม่ยอมรับการเกณฑ์ทหาร ไม่รับสัญชาติของประเทศที่อาศัย
อยู่³ เป็นพวกที่ชำนาญการค้าขาย หรือเป็นพวกนายทุนซึ่งไม่มีความจำเป็นสำหรับ
ระบอบสังคมนิยม มีมากมายที่ไม่เคยทำงานหนัก เป็นพวกเวียดนามที่ซึ่งต้องการไปแสวง
หาความสุขในต่างประเทศ แม้แต่รายงานของทางการจีนเองก็กล่าวว่าคนจีนที่อพยพกลับ
ประเทศประมาณ 235,000 คน มีหลายรายที่เห็นว่าระบบคอมมิวนิสต์ในจีนไม่น่าอยู่เช่น
กัน⁴ อีกประการหนึ่งฝ่ายเวียดนามก็ได้แถลงว่าชาวเวียดนามเชื้อชาติจีนเหล่านี้ถูก
รัฐบาลจีนปลุกปั่นให้หวาดกลัวรัฐบาลเวียดนามด้วยการขู่ว่าจะทำสงครามอยู่เสมอ จน
กระทั่งหวาดกลัวและอพยพหนีไป จีนและประเทศตะวันตกก็กระพือข่าวและส่งเสริมการ

¹Foreign News Bulletin, (May 10, 1978) Foreign Ministry, p. 4.

²Van Hien, "Chinese Great Power Expansionism and Hegemonism
in Southeast Asia, Chinese Aggression against Vietnam," Vietnam
Courier, Hanoi, 1979, p. 15.

³ถาวร สุขกันยา, มูลเหตุของผู้ลี้ภัยอินโดจีน, เอกสารสัมมนาเรื่องผู้ลี้ภัยอิน
โดจีน ณ ศูนย์สารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (13-14 สิงหาคม 2522) หน้า 13

⁴กระทรวงการต่างประเทศ, กรมสารนิเทศ, วิเทศสาร (1 ตุลาคม
2522)

อพยพโดยจัดเรือมารับผู้อพยพ จีนได้บ่อนทำลายเวียดนามโดยเรียกร้องให้เวียดนามรับผู้อพยพซึ่งทางการจีนคัดเลือกว่ากลับเวียดนามเพื่อการพำjarกรรมและก่อกวน

4. การพิพาทเรื่องเขตแดน เวียดนามและจีนมีพรมแดนติดต่อกันยาวถึง 1,250 กิโลเมตร จีนถือว่าเวียดนามเป็นประเทศหน้าบ้านแต่ได้มีปัญหาเกี่ยวกับอาณาเขตที่แน่นอนระหว่างกันเรื่อยมา สาเหตุมาจากการขยายอิทธิพลของจีนสมัยโบราณ ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฉิน ประกอบกับการที่มีประเทศล่าอาณานิคมเข้ามาเกี่ยวข้องกับควยในระยะศตวรรษที่ 19 ก่อให้เกิดสนธิสัญญายกดินแดนที่ไม่เป็นธรรม จีนอ้างว่าฝรั่งเศสใช้สนธิสัญญาฉบับ ค.ศ. 1887 และ ค.ศ. 1895 ระหว่างรัฐบาลฝรั่งเศสและราชวงศ์ชิงผนวกดินแดนตอนใต้ของจีนไปหลายส่วน และขณะนี้อยู่ในอาณาเขตของเวียดนามซึ่งไม่เคยยอมรับ เพราะเป็นสนธิสัญญาที่กระทำโดยการบังคับ¹ เวียดนามกล่าวหาว่าก่อน ค.ศ. 1949 จีนได้ละเมิดสนธิสัญญาดังกล่าวโดยยึดครองดินแดนเวียดนามไว้กว่า 60 จุด และระหว่าง ค.ศ. 1957-1958 แม้จะได้มีการยืนยันเขตแดนทางประวัติศาสตร์ระหว่างกันแล้วจีนยังทำการฝ่าฝืนสนธิสัญญาอีก² ปี ค.ศ. 1962 หลังจากจีนและสหภาพโซเวียตแตกแยกกันแล้ว นักประวัติศาสตร์จีนชื่อ หลิง ไป่ หัว ได้เขียนหนังสือชื่อ "ประวัติศาสตร์สังเขปของจีนยุคใหม่" กล่าวถึงประวัติการรุกรานของจักรวรรดินิยมทำให้จีนสูญเสียดินแดนไปมากมายรวมทั้งเวียดนามควย นอกจากนั้นยังมีปัญหาการแบ่งพรมแดนทางทะเลในอ่าวตังเกี๋ยระหว่างชายฝั่งเวียดนามและเกาะไหหลำของจีน การแบ่งไหล่ทวีป เรื่องสิทธิเหนือหมู่เกาะพาราเซลส์และหมู่เกาะสแปรตลีย์ ซึ่งเชื่อกันว่ามีน้ำมันมหาศาล จีนได้ยึดหมู่เกาะพาราเซลส์จากเวียดนามใต้ไปเมื่อปี ค.ศ. 1974 โดยจีนอ้างหลักฐานการสำรวจทางโบราณคดี 2 โครงการ และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาวประมงแถบนั้น นอกจากนั้นทางการจีนยืนยันว่ารัฐบาลเวียดนามได้ยอมรับประกาศของรัฐบาลจีนเมื่อวันที่ 4 กันยายน

¹ Sheldon W. Simon, "China, Vietnam and ASEAN : Politics of Polarization," Asian Survey, (December 1970), p. 1181.

² Hoang Nguyen, Chinese Aggression : Origins, Results and Prospects in Chinese Aggression against Vietnam, Vietnam Courier, Hanoi, 1979, p. 15.

ค.ศ. 1958 ซึ่งยืนยันอธิปไตยเหนือน่านน้ำอาณาเขตของจีนซึ่งรวมทั้งไต้หวัน หมู่เกาะ พาราเซลส์ หมู่เกาะสแปรตลีย์ ฯลฯ โดยอ้างคำแถลงของรัฐมนตรีช่วยต่างประเทศ เวียดนามเมื่อ 15 มิถุนายน ค.ศ. 1956 คำสนทนาของนายกรัฐมนตรี ฟาม วัน คง กியโจว เอินไหล เมื่อ 14 กันยายน ค.ศ. 1958 และแถลงการณ์รัฐบาลเวียดนามเมื่อ 9 พฤษภาคม ค.ศ. 1965

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเวียดนามเหนือจะไม่ค่อยพอใจการกระทำของจีน แต่ในขณะนั้นยังไม่คิดว่ากล่าวหรือมีปฏิกิริยาต่ออย่างใด ต่อมาในปี ค.ศ. 1975 ในช่วงที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์กำลังได้รับชัยชนะในเวียดนามใต้ กองกำลังคอมมิวนิสต์เวียดนามได้เข้าไปยึดครองบางเกาะในหมู่เกาะสแปรตลีย์ ตั้งแต่ก่อนที่จะสามารถยึดไซ่ง่อนได้ และเมื่อจีนอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ หนังสือพิมพ์ Quan Doi Nhan Dan ของกองทัพเวียดนามกล่าวว่า กองทัพเวียดนาม "พร้อมที่จะไปปฏิบัติการในทุกแห่ง" และจะ "ไปไกลแสนไกลในบริเวณชายแดนหรือหมู่เกาะในท้องทะเลเพื่อรักษาความปลอดภัยของประเทศ"¹

เวียดนามกล่าวหาว่าจีนเป็นเจ้าลัทธิขยายอำนาจตั้งแต่สมัยโบราณ ในสมัยเหมา เจ๋อตง โค้ดักตั้งตนเป็นผู้นำการปฏิวัติโลก พยายามขยายอิทธิพลตลอดมา คูไคจากนโยบาย "ก้าวกระโดดไกล" ในปี ค.ศ. 1958 "การปฏิวัติวัฒนธรรม" ค.ศ. 1965-1968 และการพัฒนาประเทศตามโครงการ "สี่ทันสมัย" ในปัจจุบันเริ่มแต่การแทรกแซงเกาหลีในปี ค.ศ. 1950 รุกรานไต้หวันปี ค.ศ. 1954 และ ค.ศ. 1958 จนเกิดวิกฤตการณ์ของแคมฟอร์โมซา การพิพาทกับอินเดียนปี ค.ศ. 1962 การปะทะกับไซเวียดนามบริเวณพรมแดน ปี ค.ศ. 1969 ต้องการเป็นอภิมหาอำนาจด้านการทหารและด้านอาวุธนิวเคลียร์ โดยที่ไม่คำนึงถึงมาตรฐานการดำรงชีวิตของชาวจีนซึ่งต่ำมาก ยอมรับขูดมการเพื่อความเป็นเจ้าโลก บีบให้พรรคคอมมิวนิสต์มาดายาและพ่ายแพ้การต่อสู้ หลอกให้เวียดนามเป็นเครื่องมือต่อต้านสหรัฐอเมริกา ดังกล่าวไว้ว่า "Chinese determination to fight the Americans to the last Vietnamese" เวียดนามได้

¹Ellen J. Hammer, "Indochina : Communist but Nonaligned," *Problems of Communism* XXVII (March-April 1978), pp.8-9.

อ้างคำพูดของ เหมา เจ๋อตง เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1965 ในที่ประชุม Politburo ว่า "เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีทรัพยากรมากมาย เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมจีน" ¹ ดังนั้น กรณีพิพาทเรื่องพรมแดนรวมกับความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ระหว่างเวียดนามและจีน จึงทำให้ความขัดแย้งระหว่างประเทศทั้งสองนี้ขยายออกไปมากขึ้น

5. ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและกัมพูชา ในขบวนการคอมมิวนิสต์ระหว่างประเทศ พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามได้เลือกที่จะอยู่ฝ่ายโซเวียต แม้ว่าจะพยายามรักษาความเป็นกลางในกรณีความขัดแย้งระหว่างจีนกับโซเวียต และพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามก็รักษาความสัมพันธ์อันดีกับทั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนและโซเวียต แต่ที่สำคัญก็คือ พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามไม่สามารถคล้อยตามจีนในเรื่องการถอนความช่วยเหลือกับสหรัฐอเมริกาได้ ซึ่งเมื่อรวมกับความขัดแย้งด้านอื่นที่ได้อ้างมาแล้ว ทำให้จีนและเวียดนามแตกแยกกัน และจากการที่จีนมองต่อไปถึงชัยชนะของคอมมิวนิสต์เวียดนามซึ่งจะได้รับ การสนับสนุนจากสหภาพโซเวียตให้รวมกลุ่มประเทศอินโดจีนไว้ภายใต้การนำของฮานอยเพื่อแทนที่อิทธิพลสหรัฐอเมริกา และต่อต้านอิทธิพลของจีน ดังนั้น จีนจึงพยายามสนับสนุนให้กัมพูชาและลาวมีความเป็นเอกราชให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ²

สถานการณ์ในกัมพูชาจะเอื้ออำนวยต่อความประสงค์ของจีน จีนได้ให้การสนับสนุนเจ้าสีหนุในฐานะประมุขรัฐบาลพลัดถิ่นของกัมพูชามาตั้งแต่เกิดการรัฐประหารโดยนายพลลอนนอล เมื่อปี ค.ศ. 1970 และให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารแก่แนวร่วมแห่งชาติกัมพูชาที่นำโดยพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา เนื่องจากผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาเป็นคอมมิวนิสต์ชาตินิยมอย่างรุนแรง และมีความสงสัยในเป้าหมายที่แท้จริงของเวียดนามเหนือกัมพูชาตลอดมา โดยเฉพาะเกรงกลัวต่อแนวความคิดของการจัดตั้ง "สหพันธ์อินโดจีน" โดยเวียดนามเป็นผู้นำซึ่งมีมาแต่ในอดีต เริ่มตั้งแต่พรรคคอมมิวนิสต์

¹ Van Hien, "Chinese Great Power Expansionism and Hegemonism in Southeast Asia," p.12.

² Jay Taylor, "China and Southeast Asia : Peking's Relations With Revolutionary Movements, 2d ed, (New York : praeger Publishers, 1976), pp. 375-377.

เวียคนามได้ให้การรับรองเจ้าสีหนุตลอดมา โดยไม่สนใจต่อพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา ผู้ร่วมอุดมการณ์กำลังต่อสู้กับเจ้าสีหนุ นอกจากนั้นพรรคคอมมิวนิสต์เวียคนามพยายามอย่างยิ่งที่จะเข้าไปมีบทบาทในกัมพูชา โดยเวียคนามได้บอกให้พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชายุติการต่อสู้แล้วรอนจนกว่าเวียคนามจะประสบความสำเร็จแล้ว เวียคนามจะเข้าไปช่วยปลดปล่อยกัมพูชา และเมื่อลอนดอนลงนามรัฐประหารในกัมพูชา เมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1970 สีหนุก็เดินทางไปยังปักกิ่ง และตัดสินใจจะต่อสู้กับรัฐบาลใหม่ของกัมพูชา ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์เวียคนามเริ่มให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา แต่พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาก็มองว่าพรรคคอมมิวนิสต์เวียคนามให้ความช่วยเหลือเพื่อแทรกซึมเข้าไปสร้างฐานอำนาจภายในพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาเพื่อสามารถครอบงำพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาในอนาคต ซึ่งในขณะนั้นพรรคคอมมิวนิสต์เวียคนามได้ส่งคอมมิวนิสต์ชาวเขมรที่นิยมเวียคนามแทรกซึมเข้าไปในพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา เมื่อผู้นำคอมมิวนิสต์เขมรไม่ไว้วางใจต่อการขยายอำนาจของเวียคนาม จึงต้องการให้จีนเข้าไปช่วยดวงคฤห์อำนาจคอมมิวนิสต์เวียคนามในกัมพูชา¹

การที่จีนได้เข้ามามีอิทธิพลจริง ๆ ในกัมพูชาก็เพราะความขัดแย้งระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา กับพรรคคอมมิวนิสต์เวียคนาม และจีนก็ต้องการสนับสนุนให้กัมพูชาเป็นเอกราช เนื่องจากเกรงว่าเวียคนามจะรวมกลุ่มประเทศอินโดจีนภายใต้การนำของฮานอย เพื่อแทนที่สหรัฐอเมริกา หลังจากชัยชนะของคอมมิวนิสต์เวียคนาม จีนจึงได้เริ่มมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือกัมพูชามาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 และในปี ค.ศ. 1974 ฐานะและอิทธิพลของจีนในหมู่ผู้นำแนวร่วมแห่งชาติกัมพูชาสูงขึ้นอย่างมาก ผู้นำคอมมิวนิสต์กัมพูชาขอความช่วยเหลือจากจีนมากขึ้นเรื่อย ๆ เดือนเมษายน ค.ศ. 1974 เขียวสัมพันธ์เดินทางไปเยือนจีนเพื่อกระชับความสัมพันธ์ของกัมพูชา กับจีน การเยือนครั้งนี้มีผลให้มีการทำความตกลงเรื่องความช่วยเหลือทางการทหารที่จีนจะให้แก่กัมพูชา และมีการประกาศอย่างเปิดเผยเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่การทำข้อตกลงสันติภาพที่ปารีส (ในช่วงนั้น เวียคนามพยายามบีบบังคับให้คอมมิวนิสต์เขมรแดง ยอมเจรจากับรัฐบาลลอนดอน) ซึ่งนอกจากจะ

¹ Taylor, China and southeast Asia , p. 377.

แสดงถึงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดเป็นพิเศษระหว่างจีนกับกัมพูชาแล้ว ยังได้แสดงถึงความมั่นใจของจีนต่อสถานการณ์ภายในกัมพูชาคับ สถานการณ์โดยทั่วไปในช่วงนั้นมีแนวโน้มที่เห็นได้ถึงความสิ้นหวังของรัฐบาลลอนนอลจนกระทั่งจีนไม่กลัวว่าสหรัฐอเมริกามีปฏิริยาตอบโต้การที่จีนให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์กัมพูชา เพราะรัฐบาลลอนนอลมีโอกาสเหลือน้อยมากที่จะเปิดการเจรจาทรงใจใด ๆ กับฝ่ายแนวร่วมแห่งชาติกัมพูชา ในที่สุดสงครามในกัมพูชาก็ยุติลงด้วยชัยชนะของแนวร่วมแห่งชาติกัมพูชา ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1975 ข้อตกลงกับทางประเทศมิตรแรกของรัฐบาลใหม่ของกัมพูชา คือ ข้อตกลงเกี่ยวกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมกับจีน ทำขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1975 ตามข้อตกลงนี้จีนให้ "ความช่วยเหลือที่ให้เปล่า และไม่มีเงื่อนไข" แก่กัมพูชา

ในปี ค.ศ. 1977 สงครามชายแดนกัมพูชา-เวียดนามได้ถูกเปิดเผยความจริงแล้วมีแนวโน้มที่แสดงให้เห็นมาตั้งแต่ปัญหาการกระทบกระทั่งในปี ค.ศ. 1975 หน้าที่กองกำลังฝ่ายคอมมิวนิสต์คืออำนาจในประเทศทั้งสองได้ในปี ค.ศ. 1975 แล้ว โดยเกิดการปะทะกันบริเวณเกาะต่าง ๆ ในอ่าวไทย โดยเฉพาะเกาะพุทู้กวก เกาะหวาย และเกาะเตาจู ซึ่งต่อมาภายหลังก็มีการเปิดเผยว่ามีการปะทะกันในบริเวณอื่นด้วย เช่น ในจังหวัดคาเตียนกับเหยิ่นห์ของเวียดนาม และรัตนคีรีของกัมพูชา แต่เหตุการณ์ดังกล่าวพอจะอนุมานได้ว่า เกิดจากความสับสนในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงในประเทศทั้งสอง และผู้นำใหม่ต่างก็ได้พยายามคิดต่อกันเพื่อหาทางยุติปัญหานี้ เหตุการณ์ทั่วไปก็สงบเรียบร้อยจนถึงเดือนเมษายน ค.ศ. 1977 ก็เกิดการสู้รบอย่างรุนแรงในบริเวณชายแดนด้านจังหวัดคาเตียนและโซคกของเวียดนาม จากนั้นการสู้รบได้ขยายตัวไปอย่างรุนแรงและกว้างขวางเกือบตลอดแนวพรมแดนกัมพูชา-เวียดนาม ความขัดแย้งจึงมีมากขึ้นจนกระทั่งกัมพูชาประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนามเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1977 รัฐบาลจีนแสดงท่าทีในทางที่เป็นการสนับสนุนกัมพูชา กรณีพิพาทความชายแดนระหว่างกัมพูชากับเวียดนามนี้ทำให้จีนขึ้นเคืองเวียดนามมากยิ่งขึ้น เพราะกัมพูชามีความสำคัญต่อจีนอย่างมาก ในฐานะเขตอิทธิพลแห่งเดียวของจีนในอินโดจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด จีนเห็นว่าการปฏิบัติการทางทหารของเวียดนามต่อกัมพูชามีความเกี่ยวข้องกับกรณีที่เวียดนามใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียตมากขึ้น จีนต้องการที่จะยับยั้งเวียดนามไม่ให้กระทำกรรณการรุนแรงกับกัมพูชา ในระหว่างที่ความขัดแย้งกำลังอยู่ในระดับสูงมากนั้น

นางเต็ง ยิง เช่า (Teng Ying-chao) ภรรยาของอดีตนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหล ในฐานะรองประธานคณะกรรมการประจำของสมัชชาประชาชนแห่งชาติ เดินทางไปเยือน กัมพูชาในวันที่ 18-21 มกราคม ค.ศ. 1978 เพื่อแสดงความกังวลของจีนต่อปัญหาชายแดนกัมพูชา-เวียดนาม นอกจากนั้น ยังมีคำแถลงของผู้นำและทางการจีนอีกหลายครั้ง ทั้งในลักษณะที่สนับสนุนให้กัมพูชาต่อสู้เพื่อเอกราชและอธิปไตย และโจมตีเวียดนามว่ากำลังปฏิบัติสหิการ เป็นเจ้าและแสวงหาความเป็นใหญ่เหนือประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในอินโดจีน "กองทัพจีนจะให้ความสนับสนุนเสมอ" ¹

วิทยุฮานอยได้วิจารณ์ในทำนองที่ว่า ความช่วยเหลือทางทหารที่จีนให้แก่กัมพูชาเป็นต้นเหตุของสงครามชายแดน ในขณะที่ในทัศนะของจีน สงครามชายแดนกัมพูชา-เวียดนามเกิดขึ้นจากการพยุ่งส่งเสริมของสหภาพโซเวียตเพื่อขยายอิทธิพลตาม "ลัทธิครองความเป็นเจ้า" ในภูมิภาคอินโดจีน เวียดนามก็ยินยอมปฏิบัติตาม เพราะสงครามครั้งนี้จะตอบสนองความฉีกฝืดของเวียดนาม ที่ไม่เพียงแต่จะสถาปนาสหพันธ์อินโดจีนขึ้นเท่านั้น แต่ไฝ่ฝันที่จะครอบครองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมดด้วย จีนให้ความช่วยเหลือแก่กัมพูชา เพราะเห็นว่าเป็นฝ่ายถูก ในกรณีปัญหาเส้นเขตแดนซึ่งจักรวรรดินิยมฝรั่งเศสกำหนดขึ้นอย่างไม่เป็นธรรมต่อกัมพูชา และกัมพูชายังตกเป็นเหยื่อของการคุกคามก้าวร้าวจากต่างชาติ จีนจึงช่วยกัมพูชาด้วยจิตใจที่เป็นธรรมในทำนองเดียวกับที่จีนเคยช่วยเวียดนามมาแล้ว และในส่วนที่เกี่ยวกับโซเวียต จีนได้ช่วยโฆษณาว่ากล่าวอ้างของกัมพูชาที่กล่าวหาว่าสหภาพโซเวียตมีส่วนเกี่ยวข้องกับโคยตรงในสงคราม

นับแต่มีการตัดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัมพูชากับเวียดนามเป็นต้นมา ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเวียดนามก็มีแนวโน้มไปในทางที่เลวลงไปในทุกขณะ ดังที่ได้กล่าวแล้วว่ากลางปี ค.ศ. 1978 ชาวจีนโพ้นทะเลจำนวนมากอพยพจากเวียดนามเข้าไปในจีน ทางการเวียดนามกล่าวว่า เป็นเพราะการยุ่งปลุกปั่นของรัฐบาลจีน ในเดือนพฤษภาคม ปีเดียวกันนั้น จีนพิจารณาตัดความช่วยเหลือที่ให้แก่เวียดนามถึง 2 ครั้ง และ

¹"Chinese Support for Cambodia," Keesing's Contemporary Archives 1978 XXIV(October 27, 1978), p. 29275.

ยกเลิกทั้งหมดเมื่อต้นเดือนกรกฎาคม และในเดือนมิถุนายนจีนให้บีคสถานกงสุลเวียดนาม
ในจีน

การที่จีนและกัมพูชาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจะเห็นได้ว่าเป็นเพราะต่างมีผลประโยชน์
ที่ตรงกัน ในขณะที่เดียวกับที่จีนและเวียดนามมีความขัดแย้งหลายสาเหตุ ทั้งเช่นอุดมการณ์
แต่ความจริงแล้วอุดมการณ์อาจเป็นเพียงเครื่องมือที่ประเทศต่าง ๆ จะนำมาให้เหตุผลต่อ
การรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ของชาติ แต่มิได้เป็นสิ่งสำคัญต่อการกำหนดผลประโยชน์
ของชาติเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามและกัมพูชาที่มีความขัดแย้งกัน จึงทำให้ต่างต้องเข้าไป
ไปพึ่งพาประเทศมหาอำนาจที่มีผลประโยชน์สอดคล้องกันกับตนในที่สุด